

Gelukkig bleek zijn ongesteldheid niet van ernstigen aard, want sindsdien preekte hij weer.

En als trouw financier ziet hij uit naar verschuilende rekeningen, welke bij hem moeten inkomen.

Wat heeft hij — en heusch niet op dit gebied alleen of op dit gebied het meest — de kerken talrijke en onwaardeerbare diensten bewezen!

Hij is een van hen, die de hitte des daags en de koude des nachts heeft verdragen.

Hij is het waard in eere te worden gehouden.

Wie wij in het geheel moesten missen was Dr J. H. Landwehr.

Zijn gezondheidstoestand schijnt hem nog altijd veel rust voor te schrijven.

Zoo kan men het begrijpen, dat hij zich aan een reis naar Assen niet waagde.

Echter geeft hij den arbeid niet op.

En we zijn er van overtuigd: ook nu leeft hij met onze Synode mee, gelijk alleen veteranen dat kunnen.

Het „briefje“.

Nadere aanduiding behoeft dit niet.

Ieder weet wel, wat er onder het „briefje“ moet worden verstaan.

Het moest dienst doen om te bewijzen, dat op advies van Prof. H. H. Kuyper de zaak-Geelkerken ter classis materiëel een andere wending had genomen.

Door Prof. Kuyper was dit reeds pertinent tegengesproken.

Maar het werd niet geloofd.

Door een broederlijke samenspreking ter Synode waaide het „briefje“ — of om korrekter te zijn: den bezwaren inhoud, die tusschen de regels in zou liggen — weg, heel ver weg zelfs, heelmaal naar het rijk der fabelen.

Het rijk der fabelen is ruim.

Ons kerkelijk leven kan nog wel wat ter stoffeering aan dat rijk afstaan.

Emigratie van zoogenaamde bewijzen op groote schaal daarheen zou zeer gewenscht zijn.

Het zou den kerkelijken dampkring van veel ongezonds zuiveren.

Hoewel het „briefje“ met de praktijken, welke daaraan annex zijn, een donkere bladzijde vormen in het Synodaal Agendum, doet men thans het best, dat alles te vergeten.

Men late hier den mantel der liefde niet ongebruikt.

Logisch.

De Synode komt soms voor eigenaardige gevallen te staan.

Gelijk men weet, had de kerkeraad van Amsterdam-Zuid de wettigheid der buitengewone Synode betwist.

Had hij in die houding volhard, dan zou hij natuurlijk niets meer ter Synode hebben kunnen brengen.

Voor een vergadering, die niet wettig is, legt men zijn zaken niet bloot.

Waar echter voornoemde kerkeraad voortging zich op de Synode te beroepen, erkende hij metterdaad de wettigheid der Synode.

Ten overvloede werd dit door de Synode nog eens nadrukkelijk uitgesproken in het volgende besluit:

De Generale Synode, gehoord hebbende de besprekingen in de Kerkrechtelijke Commissie over de zaak-Dr Geelkerken, met de afgevaardigden van de

Gerel. Kerk van Amsterdam-Zuid over de erkenning barerzijds van de huidige Generale Synode, besluit de behandeling dezer zaak voort te zetten, onder de uitdrukkelijke verklaring, dat het indienen van de protesten van Amsterdam-Zuid, ook na de uitspraak der Synode, over haar eigen wettigheid en het feit, dat de afgevaardigden van Amsterdam-Zuid handelden en bleven handelen met de Commissie der Generale Synode over de zaak-Dr Geelkerken, inhoudt de erkenning van de wettigheid dezer Synode.

Ook na deze verklaring bleven de afgevaardigden van Amsterdam-Zuid met de Synode handelen.

Ergo is daardoor driedubbel vastgelegd, dat zij de wettigheid dezer Synode voor hun rekening nemen.

Nu meenen we ergens gelezen te hebben, dat er hier toch nog wel een speld tusschen te krijgen valt.

Zeker, maar dan moet het een kromme speld zijn.

In geen geval een rechte.

De negentien vragen.

„De Reformatie“ van de vorige week gaf wel een bijzonder staaltje van synodaliteit te zien.

De negentien vragen aan Dr Geelkerken gesteld waren langs het verraderspadje op de personen van „De Telegraaf“ geworpen.

De Synode besloot echter zich niet van den weg der geheimhouding te laten afdringen.

Ze wilde niet tot publiceerij overgaan.

Maar nu bleek, dat onze Christelijke dagbladen onze kerkelijke Pers de vragen uit „De Telegraaf“ afdrukten.

Wij maken haar hiervan geen te zwaar verwijt. Integendeel moeten wij het over de zaak der Synodale publiciteit later nog eens hebben.

Doch zoo kwam „De Reformatie“ door haar loyaliteit tegenover de Synode achteraan.

Het zou echter al te doktrinair zijn om te weigeren de vragen alsnog in ons blad op te nemen. Hier volgen ze.

Vraag 1. Wanneer ge in uw antwoord aan de classis Amsterdam (brochure Oude Vragen enz., pag. 5) schrijft: „Ofschoon uw vragen zich niet als zoodanig aandienen, zijn zij inderdaad toch naïef-realistisch, en aldus beantwoord ik elkeen daarvan natuurlijk onmiddellijk hevestigend“, wat verstaat gij dan onder „naïef-realistisch“ en op welk standpunt stelt ge u bij de Schriftverklaring tegenover het door u gewraakte standpunt der classis?

Vraag 2. Wanneer ge op blz. 45 van uw brochure „Op weg naar de Synode“ zegt, dat „achter de kwestie“ dit zit, of „de vrijheid der exegese en de mogelijkheid van voortgaand wetenschappelijk onderzoek binnen onze kerken gehandhaafd zullen blijven of niet“ en dit toch bijkens uw uitspraken (b.v. „Oude Vragen“ bl. 11 en „Op weg naar de Synode“ bl. 44) aldus te verstaan is, dat deze vrijheid en mogelijkheid aan het gezag van Schrift en Confessie moeten zijn gebonden, zijt ge dan niet van oordeel, dat ook de Gereformeerde Kerken ten allen tijde het recht en de roeping hebben om de exegese en het wetenschappelijk onderzoek te toetsen, of deze niet — zij het ook onder de pretentie van het gezag der H. Schrift te handhaven — metterdaad daaraan tekort doen?

Vraag 3. Wat is voor u het criterium om uit te maken, of een Schriftverhaal in eigenlijken zin is op te vatten of niet?

Vraag 4. In uw antwoord aan de classis Amsterdam (brochure „Oude Vragen“ enz., blz. 10) wordt door u gezegd: „Wel staat een andere en diepere

heerscht de gedachte van de vijandschap tegen God, in den naam duivel de idee van vijandschap tegen den mensch. Natuurlijk is een strenge scheiding der beide beteekenissen niet mogelijk. Maar onderscheid in de accentuatie is er wel.

Scheiding, zoo zeiden we, mag men tusschen de beide namen niet maken. Herhaaldelijk worden de namen satan en duivel als gelijkwaardig naast elkaar gebruikt. Men leze maar Openbaring 12:9, 20:2. Maar zoodra de Schrift het thema, dat in den naam „diabolos“ gegeven is, begint uit te werken, laat ze in allerlei bijzonderheden zien, dat de diabolos het kwaad van de menschen zoekt. Hij wil in het menschelijk leven de ruïne. Slechts één keer treedt hij onder dezen naam rechtstreeks op tegen God: want het is de „diabolos“, die het onkruid zaait in den goeden akker, dien in de gelijkenis een mensch met goed zaad had bezaaid. Daar is God de eigenaar van den akker; en die het goede zaad zaait is de Zoon des Menschen; en de akker is de wereld; en het goede zaad zijn de kinderen des koninkrijks, en het onkruid de kinderen des boozen; en de vijand, die het gezaaid heeft, is de diabolos (Matth. 13:37-39). Maar ook al is hier het werk van den duivel in den grond een actie tegen den eigenaar van den akker, God, het is toch óók weer wel waarlijk een vijandige daad tegen de menschen; want het gevolg van zijn onkruid-zaaien was, dat al dadelijk bij de menschen (en waarom niet ook in zijn eigen duisternis geest?) de gedachte opkwam, dat men met het onkruid ook de tarwe zou uittrekken (vs. 29). Wie onkruid zaait, bedoelt niet alleen den eigenaar van den akker te schaden, maar ook het goede zaad te beschadigen. Zoo is ook hier nog het diabolische een tegen-menschelijk werk.

Saamvattend hooren wij dus ook nu weer een naam voor den Geest van het kwaad, die zijn verschrikkelijkheid ons openbaart onder het deksel van een gewoon, menschelijk begrip. Dat oude vrouwen moeten zorgen niet donzelden naam te gaan verdienen als de lenige, beweeglijke, altijd rusteloze Wreker der ongerechtigheid draagt, het spreekt weer dezelfde dingen als welke ons ook in verwondering achterlieten, toen we op den naam Satan een terugblik wierpen. Wat worden toch de meest horribele dingen gezegd op een heel gewone ma-

vraag hiernede in het nauwste verband, te weten een kwestie van Schriftbeschouwing enz.“ Is uw bedoeling hiernede deze, dat het nadruk leggen op de strikthistorische beteekenis der in geding zijnde elementen van het Schriftverhaal naar uw oordeel moet voortvloeden uit een Schriftbeschouwing, die ge meent te moeten verwerpen?

Vraag 5. Wanneer ge in uw brochure „Oude Vragen“ enz., blz. 7, spreekt van het „gegeven uit Gen. 3 — wil men 'n aanhaling er van —“ bedoelt ge dan daarmede dubieus te laten, of de Schrift in 2 Cor. 11:3 het in Gen. 3 verhaalde opvat als historie en ook ons hieraan bindt?

Vraag 6. Wanneer ge in uw brochure „Op weg naar de Synode“, blz. 45, schrijft: „dat een organische Schriftinspiratie ons het in Genesis 1-3 verhaalde moet doen zien in relatie met den tijd en het milieu, waarin deze Schriftgedeelten althans zijn te boek gesteld“ is het dan uw bedoeling te zeggen:

a. dat de inhoud van het verhaal, dat in Gen. 1-3 ons wordt geboden, onder den invloed staat van de omstandigheden, waarin de opsteller van dat verhaal leefde;

b. dat dus de verhaalde gebeurtenissen niet historisch getrouw zijn medegedeeld;

c. en dat wij tot het historische slechts kunnen doordringen door verschillende elementen, die door den invloed van den tijd en het milieu van den schrijver in het verhaal zijn gekomen, er uit te elimineeren?

Vraag 7. Wanneer ge in uw antwoord aan de classis Amsterdam d.d. 5 Sept. 1925 schrijft (brochure „Oude vragen“ enz., bl. 11): „Aleur nog, ieder, wie dan ook, die zelfs maar iets weet en van het licht, dat nieuwe kennis van de Oud-Oostersche wereld op het Oude Testament — ook op de zgn. „Oergeschiedenis“, welke in Genesis 1-10 is vervat — geworpen heeft, en van de moeilijke vraagstukken, welke daardoor tevens aan de exegese dezer hoofdstukken in den weg gelegd zijn...“, vgl. ook „Op weg naar de Synode“, bl. 45c, bedoelt gij daarmede te zeggen, dat de nieuwe kennis van de oud-Oostersche wereld in zake het Oude Testament die twijfelachtig heeft gemaakt, of het in Genesis 3 gezegde aangaande den boom der kennis des goeds en des kwaads, aangaande de slang en haar spreken, en aangaande den boom des levens, wel Goddelijke bekendmaking is van historische realiteiten of feiten, en wel in eigenlijken zin is te verstaan?

Vraag 8. In het schrijven van broeder Marinus aan de classis Amsterdam, d.d. 15 Nov. 1924 wordt op getuigenis van broeder Kransen medegedeeld, dat door u in een persoonlijk onderhoud zou zijn gezegd, dat het voor de vakmensen zoo moeilijk is, om in de eerste hoofdstukken van Genesis de dichterlijke voorstelling te onderscheiden van de werkelijke gebeurtenissen. Erkent gij, dat deze mededeeling woordelijk of zakelijk juist is, en indien ja, zoudt gij ze nog voor uwe rekening willen nemen?

Vraag 9. In uw antwoord aan de classis Amsterdam (brochure: „Vragen mij voorgelegd“ enz., blz. 19) is door u gezegd: „Natuurlijk bedoelde ik met mijn opmerking: „Vaststaat, dat wij in Gen. 3 de goddelijke bekendmaking hebben van een historisch feit, het feit van den zondeval“ dan ook niet, dat alleen het feit van den zondeval vast staat“. Kunt ge ons zeggen, welke andere zaken of feiten in het verhaal van Gen. 3 door u nog als vaststaand worden beschouwd?

Vraag 10. Wanneer gij op blz. 18 en 19 van uw brochure: Vragen mij voorgelegd enz., zegt: „Het komt mij voor, dat wij bij al deze bijzonderheden — dus ook bij „het proefgebod“, de beide Paradijsboomen, de slang en haar spreken — goddelijke mededeeling hebben van werkelijkheid, zelfs van de hoogst denk-

nier! Blik in de diepte van de hel, en luister een barmhartig af, dat op een hofje gehouden wordt van tanige, tandloze oudjes: ge zult in beide gevallen kunnen zeggen: hier is het diabolische.

En wie ongeestelijk is, die zegt: het is dus zoo erg niet met dat werk, dat den diabolos typeert. Maar wie heeft te niet gedaan, hetgeen eens kinds is, hij zegt bij zichzelf: hoe slecht moet de wereld zijn, hoe diabolisch het leven, dat uit het leven aller dagen het „eigen werk des duivels“ zich kan doen herkennen.

Doch in zijn schaaftent leert hij zich toch verheugen. Want hij heeft eerst gehoord van den Satan — d.i. van den geest, die opstaat tegen God.

Toen zag hij den Satan tot een duivel worden; en tot het diabolische behoorde ook de aanklacht tegen de menschen ingebracht, ja, MAAR DAN BIJ GOD.

En toen heeft hij verstaan: die van God is afgevallet (satan), moet toch weer naar Hem terug (duivel). Die Gods rechtszaal uitgelopen is onder krijgsmuziek, opstand uitroepend (satan), die moet toch weer naar die rechtszaal terug (duivel). Die eerst heeft gezegd: met U heb ik, o God, niets te doen (satan), die moet toch weer keeren en zeggen: met U, o Rechter van hemel en aarde, heb ik alles te doen, want ik ben aanklager, en gij zijt de Rechter (duivel). Die een eigen werkprogramma ontwikkelde, en op eigen gezag zou handelen en met eigen recht zou spreken (satan), die moet als aanklager weer op Gods programma zich beroepen, en op Gods dreigement zich gronden en op Gods gezag en recht steunen, heel zijn lasterlijk pleidooi.

In den naam Satan spreekt miskenning, in den naam duivel reeds de afgeperste erkenning van de gedachte, dat God van zijn plaats niet is weg te stooten. De hond (satan) is (als duivel) nedergekeerd tot zijn eigen uitbraaksel en heeft moeten erkennen: ik ben wel tegen Gods wil (satan) maar ik kan niet handelen BUITEN zijn wil (duivel).

Ja, er is ironie in de nevenschikking van de namen Satan en duivel. Die Gods paleis afbreken zou (Satan) komt er een acte van beschuldiging straks presentereeren (duivel): geen steen is van het gebouw gebroken. De duivel is al de nederlaag van den Satan.

bare werkelijkheid, die in den pen' ten eenen dan met „de gen werkelijkheid“?

Vraag 11. Maar de Synode bewaart (te ons traditionele heden van de doelt gij hierbij op de zwaren, die

Vraag 12. zou inhouden medegedeeld kennis des levens, het naar uwe meening dit te acht gij, dat val en wat nog meer in

Vraag 13. geleid preekt treat Zyn Op en van die van dien sta onze tegenw- ders zouden. tot ons spreke gehorene, sp te zeggen, d den boom e de slang en gegeven heet hij Zyne op deels in sy noemde eler Schrift bedc van het zin

Vraag 14. naar de Syn ik er zeer er tionele exeg confessionne of aan ander legd als de bedoelt gij d waarneemba goeds en des geene betee van „amens ungelyk-wan kennis des s haar spreke schuldige z

Vraag 15. vraag 14 aas lidenisschrif niels“, hoe u uitdrukkinge levens“, art. Ned. Gel.; „bedekken w voorouders antw. 7 en heeft geope

Vraag 16. met u had, van 17 Oct verklaard, s keeren van verstaan? t van Genesis wat was vo juist weerge sloten een i den bijbels van „den z

Vraag 17. van uw gev A. van Koo ten aan den vis Amsterd en die door dingen is s „dat het den Gijsbrec rische en n woorden d is, dat Joh Schrift met historisch p niet zeker is dad en Zof tegen Elihu, woord kom enkele reu Job dat oo inleiding, d het slot, d dat deze El die volgens barste van bleem erin keude heeft hgebracht, noch in de naam voor nu bij het boek door noiek geh luden ja, a. Welke van de drie b. Hoo